

139. Bijbelstudie over
SALOMO EN DE DOCHTER VAN FARAO
SALOMO NANGA A UMAPIKIN FU FARAO
SH'LOMO UBAT PAR'O
שלמה ובת פרעה

Deel 2: Farao's veldtocht tegen Juda en Israël

In het eerste deel van deze bijbelstudie over het huwelijk van koning Salomo met de dochter van Farao Si-Amun zagen wij, dat hij naast haar nog een hele harem van 700 vrouwen en 300 bijvrouwen op na hield, die hem ertoe verleidden, hun afgoden te dienen en zelfs heiligdommen voor hen te laten bouwen.

Aankondiging van de straf voor Sh'lomo's afgodendienst

“Derhalve werd de Eeuwige vertoornd op Sh'lomo [Salomo], omdat zijn hart zich afgewend had van de Eeuwige, de G'd van Israël, die hem tweemaal verschenen was, en die hem te dezer zake geboden had geen andere goden na te lopen; maar hij had niet in acht genomen wat de Eeuwige geboden had. Toen zeide de Eeuwige tot Sh'lomo: Omdat het zo met u gesteld is, dat gij mijn verbond en mijn inzettingen, die Ik u geboden had, niet in acht genomen hebt, zal Ik voorzeker het koninkrijk van u afscheuren en het uw knecht geven. Maar bij uw leven zal Ik dat niet doen, ter wille van uw vader David; uit de hand van uw zoon zal Ik het afscheuren. Evenwel zal Ik niet het gehele koninkrijk afscheuren, één stam zal Ik aan uw zoon geven ter wille van mijn knecht David en ter wille van Jeruzalem, dat Ik verkoren heb.” **Surinaams:** *“En Masra ben kisi hatibron na tapu Salomo, bikasi hem hati ben drai gowe fu Masra Gado fu Israël, disi ben sori Ensrefi tu leisi na en. En A ben komanderi en abra a sani disi, dati a no musu lon na baka tra gado; ma a no ben hori a sani disi Masra ben komanderi. Fu dat'ede Masra ben taki gi Salomo taki: Bikasi yu ben du a sani disi, èn yu no ben hori Mi akkorderi nanga Mi wet disi Mi ben komanderi yu, dan fu tru Mi sa priti a kownu kondre puru fu yu anu, èn Mi sa gi en na yu dinari. Toku Mi no sa du disi na ini den dei fu yu bikasi fu Mi dinari David ede; ma Mi sa priti en puru na a anu fu yu manpikin. Ma Mi no sa puru yu heri kownukondre; ma Mi sa gi wan famiri na yu manpikin bikasi fu David Mi dinari ede, en bikasi fu Yerusalem ede, disi Mi ben ferkisi.”* (א מלכים Melachim alef [1 Koningen] 11:9-13).

De Eeuwige waarschuwde Sh'lomo al eerder om in Zijn geboden en inzettingen te wandelen. Dat deed hij ook wel en daarvoor werd hij rijkelijk gezegend. Maar toen Sh'lomo uiteindelijk toch achter andere goden aanging, werd de Eeuwige toornig en kondigde Hij hem aan, dat Hij diens koninkrijk in tweeën zou scheuren. Hoe reageerde Sh'lomo, toen de Eeuwige het oordeel had aangekondigd? Toonde hij berouw? Kwam hij tot inzicht en veranderde hij zijn levensstijl? Deed hij de afgoden weg uit zijn leven? Misschien wel, misschien ook niet. De Bijbel zegt daar verder niets over, maar er zijn wel enkele aanwijzingen dat Sh'lomo waarschijnlijk tot inkeer is gekomen en zich voor de Eeuwige verootmoedigd heeft. In het boek קהלת Qohelet [Prediker] beschrijft hij in bedekte termen zijn spijt over de fouten die hij in zijn leven gemaakt heeft en de bittere ervaringen die hij daarmee had opgedaan. Hij komt tot de conclusie, dat alle overvloed aan wijsheid en kennis in wezen niets anders is dan ijdelheid en het najagen van wind als het niet in dienst voor de Eeuwige wordt gebruikt. Ook zijn rijkdom aan goud en zilver die hij gedurende zijn leven had opgestapeld en het genot van alle mogelijke dingen die de mensen bekoren en die hij geproefd heeft, bleek niets anders te zijn dan ijdelheid en het najagen van wind. Hij erkent, dat de vele vrouwen die hij had, hem niet gelukkig konden maken, maar hem juist in de problemen hebben gebracht: *“Ik wendde mij en mijn hart was er op uit om kennis te verkrijgen, onderzoek te doen en een wijze slotsom te zoeken en om g'ddeloosheid als dwaasheid en onverstand als verdwaasheid te leren verstaan. En ik ontdekte iets, bitterder dan de dood: de vrouw, die een valstrik is en wier hart een net is, wier handen boeien zijn. Hij,*

die aan G'd welgevallig is, ontkomt haar; doch hij, die niet welgevallig is, wordt door haar gevangen!" **Surinaams:** "Mi ben ondrosuku mi ati, èn fu ondrosuku, èn fu suku fu feni sabi, èn fu sabi fu san'ede den sani pasa so, èn fu sabi fa don-fasi de ogri; don nanga lau-lau srefi. En mi ben feni wan sani disi de moro bita leki dede: wan uma di en ati de wan trapu nanga wan neti, èn en anu de leki buye; a suma disi de gi Gado prisiri sa lon go kibri gi en, ma a sa kisi a sondu suma!" (Pred. 7:25-26). Deze slotsom zie ik als een aanwijzing, dat Sh'lomo zijn zonde heeft ingezien, zoals we dat ook vinden in de boetepsalmen van David, toch hoewel wij hierin een aanleiding kunnen zien om te veronderstellen dat hij daadwerkelijk berouw heeft gehad en zich bekeerd heeft, worden we erover in het onzekere gelaten, want dat staat niet uitdrukkelijk vermeld. En zelfs als hij de afgoden inderdaad uit zijn leven weggedaan zou hebben, dan heeft hij ze in elk geval niet uit zijn land en ook niet uit de directe omgeving van Jeruzalem verwijderd. Ook zijn opvolgers deden dat niet. Het zou misschien kunnen, dat de afgodsbeelden die Sh'lomo ten behoeve van zijn heidense vrouwen op de offerhoogten ten oosten van de heilige stad liet neerzetten, na zijn eventuele bekering door hemzelf of door sommige van de g'dvruchtige koningen van Juda waren verwijderd, maar de heiligdommen zelf zijn onaangetast gebleven, totdat ze volgens מלכים ב Melachim bet [2 Koningen] 23:13-14 ruim 280 jaar later door koning Yoshiyahu [Josia] werden verbrijzeld, nadat hij naar aanleiding van het vinden van een Torarol het hele land zuiverde van geestenbezweerders, waarzeggers en afgodspriesters en hun tempels en altaren liet afbreken: "De hoogten ten oosten van Jeruzalem, ten zuiden van de berg der Verwoesting, welke Sh'lomo, de koning van Israël, gebouwd had voor Astarte, de gruwel der Sidoniërs, voor Kemosh, de gruwel van Moab en voor Milkom, de afschuw der Ammonieten, ook die verontreinigde de koning. Hij verbrijzelde de gewijde stenen, hieuw de gewijde palen om en wierp die plaats vol met mensenbeenderen." **Surinaams:** "En den hei presi disi ben de na fesi fu Yerusalem, disi ben de na a leti-anusei fu a bergi fu pori sani disi Sh'lomo, a kownu fu Israël, ben bow gi Astoret, a takru gado fu den Sidon-suma, nanga Kemosh, a takru gado fu den Moab-suma, nanga Milkom, a ogri pori fu den Amon-suma, na den a kownu ben pori tu. En a ben broko den popki pis'pisi, èn a ben kapu den fraga-tiki puru, èn a ben furu den presi nanga libisuma bonyo." Omdat Sh'lomo deze offerhoogten, die hij destijds heeft laten oprichten, niet zelf verbrijzeld had en daardoor zijn vrouwen hun gang liet gaan met hun afgoderij en daar zelf ook aan meedeed, liet de Eeuwige drie sterke vijanden tegen hem opstaan, om hem en zijn huis het leven zuur te maken:

Sh'lomo's tegenstanders Hadad en Rezon

"En de Eeuwige deed een tegenstander tegen Sh'lomo opstaan, de Edomiet Hadad; deze was van het koninklijk geslacht in Edom. Toen namelijk David met Edom bezig was, en de legeroverste Yoav [Joab] optrok om de gevallenen te begraven, en hij ieder doodde, die van het mannelijk geslacht was in Edom; want zes maanden was Yoav daar gebleven met geheel Israël totdat men ieder die van het mannelijk geslacht was, uitgeroeid had in Edom. Toen vluchtte Hadad, en met hem enige Edomitische mannen, hovelingen van zijn vader, om naar Egypte uit te wijken; en Hadad was nog zeer jong. Zij maakten zich op uit Mid'yan en kwamen in Paran, en zij namen uit Paran enige mannen met zich en kwamen in Egypte, tot Farao, de koning van Egypte; deze gaf hem een huis, zeide hem brood toe en schonk hem land. En Hadad won zozeer de genegenheid van Farao, dat deze hem de zuster van zijn vrouw, de zuster van Tach'penes, de gebiedster, tot vrouw gaf. En de zuster van Tach'penes baarde hem zijn zoon Genubat, en Tach'penes speende hem in Farao's huis, zodat Genubat in Farao's huis tot Farao's zonen behoorde. Toen Hadad in Egypte hoorde, dat David bij zijn vaderen te ruste gegaan was, en de legeroverste Yoav gestorven was, zeide Hadad tot Farao: Sta mij toe, dat ik naar mijn land ga. Doch Farao vroeg hem: Maar wat ontbreekt u dan bij mij, dat gij opeens begeert naar uw land te gaan? En hij antwoordde: Niets, laat mij nochtans gaan. G'd deed nog een tegenstander tegen hem opstaan, Rezon, de zoon van El'yada, die zijn heer Hadad'ezer, de koning van Tzova, ontvlucht was. Hij vergaderde mannen tot zich, zodat hij aanvoerder van een bende werd; toen David hen wilde doden, gingen zij naar Dameseq [Damascus], bleven daar wonen, en maakten hem koning in Dameseq. En hij was een tegenstander van Israël zolang Sh'lomo leefde, nog afgezien van het kwaad dat Hadad deed. Hij had een afschuw van Israël en was koning over Aram." **Surinaams:** "En Masra ben opo wan feanti agensi Sh'lomo, Hadad a Edom suma; a ben de wan fu dem pikin fu a kownu fu Edom. Bikasi a ben pasa so dati

di David ben de na ini Edom, èn Yoav, a kapten fu a legre, ben go beri den dede suma baka a ten a ben naki ala mansuma na ini Edom kiri, bikasi siksi mun langa Yoav ben tan drape nanga heri Israël, te leki a ben kiri ibri mansuma na ini Edom; dan Hadad ben lowe, en nanga son fu den Edomit dinari fu en tata nanga en, èn den ben go kibri na ini Egipti; Hadad ben de wan pikinnengre ete. En den ben komopo fu Mid'yan go na Paran, èn den ben teki wantu mansuma go nanga den komopo fu Paran, èn den ben kon na ini Egipti, èn den ben go na Farao, a kownu fu Egipti; èn a ben gi den wan oso, en a ben gi en nyanyan nanga wan gron. En Farao ben luku na Hadad nanga wan tumusi bun ai, so dati a ben gi en a sisa fu en eigi weifi, a sisa fu Tach'penes, a kownu weifi, fu tron en weifi. En a sisa fu Tach'penes ben meki wan manpikin gi en disi den ben kari Genubat, èn Tachpenes ben kweki en na ini a oso fu Farao na mindri fu den pikin fu Farao. En di Hadad ben yere na ini Egipti dati David ben sribi nanga en tata, èn dati Yoav, a kapten fu a legre, ben dede, Hadad ben taki gi Farao taki: Meki mi gowe, fu mi kan go baka na ini mi eigi kondre. Dan Farao ben piki en taki: Ma san ju mankeni nanga mi, dati luku, yu suku fu go baka na yu eigi kondre? En a ben piki taki: Noti; toku gi mi pasi fu gowe. En Gado ben opo wan tra feanti, Rezon, a manpikin fu El'yada, disi ben lowe fu en masra Hadad'ezer, a kownu fu Tzova. En a ben tyari mansuma kon makandra nanga en, èn a ben tron kapten abra wan grupu di David ben naki den suma fu Tzova kiri; èn den ben go na Dameseq [Damascus] fu tan drape, èn a ben tron kownu fu Dameseq. En a ben de wan feanti fu Israël ala den dei fu Sh'lomo, boiti a trobi disi Hadad ben meki; èn a no ben lobi Israël kwet'kweti, èn a ben tron kownu abra Aram." (מלכים א' [1 Koningen] 11:14-25).

Toen Sh'lomo zich nog verre gehouden had van afgoderij en trouw gebleven was aan de G'd van Israël, kon hij in hoofdstuk 5 vers 3-4 nog terecht tegen Chiram, de koning van Tyrus zeggen: "Gij weet, dat mijn vader David niet in staat was voor de naam van de Eeuwige, zijn G'd, een huis te bouwen wegens de oorlog, die zij van alle kanten tegen hem voerden, totdat de Eeuwige hen onder zijn voetzolen gelegd had. En nu heeft de Eeuwige, mijn G'd, mij rust gegeven allerwegen: er is geen tegenstander en generlei onheil." **Surinaams:** "Yu sabi dati David mi tata no ben man bow wan oso gi a nen fu Masra en Gado, bikasi feti ben de lontu en na ala sei, te leki Masra ben poti den na ondro en futu. Ma now Masra mi Gado ben gi mi rostu na ala sei, so dati feanti nanga ogri no de moro." Maar omdat hij niet in acht genomen heeft wat de Eeuwige hem opgedragen had en zelfs offerhoogten voor de afgoden van zijn vrouwen liet oprichten, was het afgelopen met de rust en deed haShem reeds tijdens zijn leven drie gevaarlijke tegenstanders opstaan. De eerste was Hadad, de prins van Edom, die op jeugdige leeftijd samen met enkele hovelingen naar het buurland Mid'yan in het huidige Saudi-Arabië gevlucht was toen het koninkrijk van zijn vader door koning David veroverd en zijn hele familie uitgeroeid werd. Van daar uit trokken zij via de woestijn Paran in het noorden van het Sinai-schiereiland verder naar Egypte om daar bij de Farao politiek asiel te vragen, hetgeen hem ook daadwerkelijk werd toegezegd. Sterker nog, Hadad won blijkbaar zozeer de genegenheid van de Farao, dat deze hem niet alleen een huis, een inkomen en een stuk land gaf, maar zelfs ook nog zijn eigen schoonzus! Door zijn huwelijk met de zuster van Tach'penes de gebiedster, werd Hadad dus de zwager van de machtige Farao! Zijn zoon Genubat groeide als prins van Egypte op in het paleis van de Farao en werd als één van diens eigen zonen beschouwd. Na de dood van David hield Hadad het niet langer uit in Egypte en wilde terug naar Edom om zijn land terug te veroveren. Dat is hem weliswaar niet gelukt, maar hij maakte het David's opvolger Sh'lomo wel erg lastig. De Farao probeerde hem nog op andere gedachten te brengen en vroeg hem in Egypte te blijven, maar zijn haat tegen Israël was sterker dan zijn genegenheid voor de Farao. Wie was deze Farao eigenlijk? Toen ik dat uitzocht en erachter kwam wie dat was, viel ik bijna achterover van verbazing: het was de schoonvader van Sh'lomo! In vers 21 lezen wij namelijk, dat Hadad aan de Farao verlof voeg om naar zijn land terug te gaan toen hij hoorde, dat David gestorven was. Dat was omstreeks het jaar 970 v.g.t. en de enige Farao, die toen aan de macht was, was Farao Si-Amun. Hij regeerde van 978 tot 959 v.g.t. en kort nadat Sh'lomo zijn vader David was opgevolgd gaf deze Farao zijn dochter ten huwelijk aan de nieuwe koning van Israël. Daarvan uitgaande was de vrouw van Hadad, de schoonzus van Farao Si-Amun, dus ook de zus van de schoonmoeder van Sh'lomo. Ik vind dit buitengewoon interessant, maar ook best wel ingewikkeld. De Farao zat dus tussen de twee aangetrouwde familieleden in: enerzijds zijn zwager en anderzijds zijn schoonzoon, en hij wilde ze blijkbaar allebei ten vriend houden. Het is

voor hem en zijn land daarom misschien wel het beste geweest, dat Hadad niet in Egypte bleef, maar naar Edom teruggekeerd was om van daar uit tegen Sh'lomo ten strijde te trekken, en niet vanuit Egypte, want anders had hij zijn zwager daarmee behoorlijk in verlegenheid kunnen brengen. De tweede tegenstander van Sh'lomo was Rezon, die uit het leger van Hadad'ezar, de koning van Tzova gedeserteerd was, toen de Israëlieten onder koning David hem een bloedige nederlaag toebrachten (zie שמואל ב [2 Samuël] 8:3-8). Nadat zijn leger volledig verslagen was formeerde de voormalige bevelhebber Rezon uit weggevluchte en verdwaalde overlevenden een guerrillabende om op deze wijze de strijd tegen Israël voort te zetten. Zolang David leefde en de door hem in Dameseq [Damascus] aangestelde stadhouder het Israëlitische gezag in het veroverde gebied van de Arameeërs bleef handhaven kon Rezon weinig uitrichten. Toen David stierf en zijn vredelievende zoon Sh'lomo koning over Israël werd, schijnt echter zijn kans te zijn gekomen. Hij heroverde Dameseq en omstreken. Als koning van Aram werd hij een machtige vijand van Sh'lomo en bracht Israël net als Hadad veel schade toe, maar beiden zijn alleen machtig geworden omdat Sh'lomo vanwege zijn zonden zwak geworden was, want als de Eeuwige met Sh'lomo was geweest zoals hij met zijn vader David was, dan zouden Hadad en Rezon geen schijn van kans gehad hebben tegen het leger van Israël. Zij waren echter niet de belangrijkste tegenstanders van Sh'lomo, want de grootste bedreiging voor het voortbestaan van zijn koningshuis werd gevormd door iemand uit zijn eigen volk:

Sh'lomo's tegenstander Yarov'am

“Ook Yarov'am [Jerobeam], de zoon van N'vat [Nebat], een Efraimiet, uit Tz'reda [Sereda], wiens moeder, een weduwe, Tz'rua [Serua] heette, een dienaar van Sh'lomo, hief de hand tegen de koning op. Dit nu was de aanleiding, waarom hij de hand tegen de koning ophief: Sh'lomo bouwde de Milo, maakte de scheur in de muur van de stad van zijn vader David dicht. Nu was die man Yarov'am een flinke kracht; toen Sh'lomo zag, dat de jonge man een goede werker was, stelde hij hem aan over de gehele lichting van het huis Yosef [Jozef]. Toen Yarov'am eens in die tijd uit Jeruzalem was gegaan, ontmoette hem onderweg de profeet Achia, de Shiloniet, bekleed met een nieuwe mantel. En die beiden waren alleen op het veld. Toen greep Achia de nieuwe mantel die hij droeg, en scheurde die in twaalf stukken; hij zeide tot Yarov'am: Neem voor u tien stukken, want zo zegt de Eeuwige, de G'd van Israël: zie, Ik ga het koninkrijk van Sh'lomo afscheuren, en Ik geef u de tien stammen (maar één stam zal voor hem zijn, ter wille van Mijn knecht David en van Jeruzalem, de stad die Ik uit alle stammen van Israël verkoren heb), omdat hij Mij heeft verlaten, en zich neergebogen heeft voor Astarte, de godin der Sidoniërs, voor Kemosh, de god van Moav, en voor Milkom, de god der Ammonieten, en niet in Mijn wegen gewandeld heeft en niet gedaan heeft wat recht is in Mijn ogen; Mijn inzettingen en Mijn verordeningen, zoals zijn vader David. Evenwel zal Ik het koninkrijk in genen dele uit zijn hand nemen, maar Ik zal hem tot een vorst stellen zijn leven lang, ter wille van Mijn knecht David, die Ik verkoren heb, die Mijn geboden en inzettingen in acht genomen heeft. Maar Ik zal het koninkrijk uit de hand van zijn zoon nemen, en u de tien stammen geven. Aan zijn zoon zal Ik echter één stam geven, opdat Mijn knecht David altijd een lamp voor Mijn aangezicht hebbe in Jeruzalem, de stad die Ik Mij verkoren heb om Mijn naam daar te vestigen. Maar u zal Ik nemen, opdat gij heerst over alles wat gij begeert, en koning zijt over Israël. En het zal geschieden, indien gij hoort naar alles wat Ik u gebied, in Mijn wegen wandelt, en doet wat recht is in Mijn ogen door Mijn inzettingen en geboden in acht te nemen, zoals Mijn knecht David gedaan heeft, dat Ik met u zal zijn, en u een duurzaam huis zal bouwen, zoals Ik voor David gebouwd heb, en Ik zal u Israël geven. Ik zal daartoe het nageslacht van David vernederen, echter niet voor altoos. En Sh'lomo trachtte Yarov'am te doden, doch Yarov'am maakte zich op en vluchtte naar Egypte, tot Shishaq [Sisak], de koning van Egypte; en hij bleef in Egypte tot de dood van Sh'lomo.” **Surinaams:** *“En Yarov'am [Yerobeam], a manpikin fu N'vat [Nebat], wan Efraim suma fu Tz'reda [Sereda], disi en mama ben de wan weduwe disi den ben kari Tz'rua [Serua], wan dinari fu Sh'lomo; a ben opo en anu agensi a kownu. En disi de fu san'ede a ben opo en anu agensi a kownu: Sh'lomo ben bow Milo èn a ben tapu den ol;o na ini a skotu lontu a foto fu en tata David. En a mansuma Yarov'am ben de wan tranga krakti man; èn di Sh'lomo ben si fa a yongu man ben wroko tranga, a ben poti en leki basi abra a heri oso fu Yosef. En a ben pas aso dati a ten disi Yarov'am ben komopo fu Yerusalem, a profeyiti Achia, Shilo suma ben feni en na a pasi; a ben weri wan nyun krosi. En den tu wawan ben de na ini a*

firi. En Achia ben grabu a nyun krosi disi a ben weri, èn a ben priti en na twarfu pisi; èn a ben taki gi Yarov'am taki: Teki tin pisi gi yusrefi; bikasi so Masra, a Gado fu Israël de taki: Luku, Mi sa priti a kownukondre komopo na anu fu Sh'lomo, èn Mi sa gi yu tin famiri (ma a sa sabi wan famiri fu Mi dinari David ede, èn fu Yerusalem ede, a foto disi Mi ben ferkisi fu ala den famiri fu Israël); bikasi den ben libi Mi, èn den ben go anbegi Astarte, a gado fu den Sidon-suma, nanga Kemosh, a gado fu den Moab-suma, nanga Milkom, a gado fu den Amon-suma, èn den no ben waka na ini den pasi fu Mi, fu du san disi de bun na ini Mi ai èn fu hori Mi wèt nanga Mi krutu so leki David, en tata, ben du. Toku, Mi no sa puru a heri kownukondre komopo fu en anu; ma Mi sa meki en tan leki fesiman ala den dei fu en libi bikasi fu Mi dinari David ede, disi Mi ben ferkisi bikasi a ben hori Mi komanderi nanga Mi wèt. Ma Mi sa puru a kownukondre komopo fu en manpikin anu, èn Mi sa gi en na yu: tin fu den famiri. En Mi sa gi en manpikin wan famiri so dati Mi dinari David sa abi wan lampu alaten na Mi fesi na ini Yerusalem, a foto disi Mi ben ferkisi fu poti Mi nen drape. En Mi sa teki yu, èn yu sa de basi so leki yu ati sa wani, èn yu sa tron kownu abra Israël. En a sa de so dati efu yu sa arki na alasani disi Mi sa komanderi yu, èn efu yu sa du san disi de leti na ini Mi ai, fu hori Mi wèt nanga Mi komanderi so leki David Mi dinai ben du, dan Mi sa de nanga yu, èn Mi sa bow wan tranga oso gi yu so leki Mi ben bow gi David, èn Mi sa gi Israël na yu. En bikasi fu disi Mi sa pina den bakaten pikin fu David, ma Mi no sa du dati fu têgo. Fu dat'ede Sh'lomo ben suku fu kiri Yarov'am. En Yarov'am ben opo, èn a ben lowe go kibri na Egipti, na Shishaq, a kownu fu Egipti, èn a ben tan na ini Egipti te leki Sh'lomo ben dede." (Melachim alef [1 Koningen] 11:26-40).

De haat en de vijandschap van de beide eerstgenoemde buitenlandse tegenstanders was op de eerste plaats niet tegen Sh'lomo persoonlijk gericht, maar tegen zijn vader David. Omdat hij het koningschap na diens overlijden had overgenomen, werd hij uiteraard het nieuwe doelwit van hun aanvallen. Zolang hij dicht bij de Eeuwige bleef en gehoorzaam was aan Zijn geboden en inzettingen, werd hij door zijn G'd beschermd en konden zijn tegenstanders hem niet raken. Zijn verkeerde keuze om zijn vrouwen in hun afgoderij na te volgen bracht daar verandering in. De Edomiet Hadad en de Arameër Rezon brachten zijn land veel schade toe omdat zij een afkeer hadden van Israël. De Efraïmiet Yarov'am [Jerobeam] daarentegen had eigenlijk geen enkele reden voor een vijandige houding, want zowel David alsook zijn zoon Sh'lomo hebben nooit iets gedaan wat daar een aanleiding toe zou kunnen geven. Integendeel! Sh'lomo was juist onder de indruk van het werk dat hij verzette bij de bouw van het Milo-bolwerk en benoemde hem als beloning tot opzichter over alle werklieden uit de nakomelingen van Yosef. Dat Yarov'am later één van de ergste tegenstanders van Sh'lomo en zijn opvolgers is geworden, komt door een profetie, waarin door de profeet Achia aan hem de heerschappij over tien van de 12 stammen had voorspeld. Achia, die afkomstig was uit Shilo, scheurde zijn nieuwe mantel in 12 stukken en gaf tien daarvan aan Yarov'am met de uitleg, dat de Eeuwige het koninkrijk van Sh'lomo na diens dood in tweeën zal scheuren als straf voor zijn afgoderij en dat Hij aan Yarov'am het koningschap over tien stammen zal geven waardoor er voor het huis van David slechts twee stammen zouden overblijven, die echter als één beschouwd zullen worden. Dat werd later het Koninkrijk Juda. Het tienstammenrijk behield de naam Israël, maar werd ook 'Efraïm' genoemd omdat zijn eerste koning uit deze stam afkomstig was. Yarov'am kreeg daarbij de belofte, dat de Eeuwige hem en zijn huis zal zegenen en zijn koningschap zal bestendigen als hij doet wat goed is in G'ds ogen, luistert naar wat Hij hem gebiedt en Zijn geboden en voorschriften in acht neemt. Daar heeft Yarov'am zich echter nooit aan gehouden en ook onder alle koningen van de tien stammen die hem opgevolgd zijn, was er niet één, die aan de Eeuwige trouw is gebleven. Yarov'am ging al direct de fout in, want meteen na deze belofte lezen wij, dat Sh'lomo trachtte hem te doden. Waarom hij dat wilde doen staat er niet bij vermeldt, maar waarschijnlijk heeft Yarov'am de dood van Sh'lomo niet afgewacht en opgrond van de profetie een opstand tegen hem op gang gezet. Misschien kon hij niet wachten omdat hij de macht al voor zich zag, maar hij was daar natuurlijk wel te vroeg mee, want het was nog niet G'ds tijd. Wat hij precies gedaan heeft weten we uiteraard niet, maar uit de reactie van Sh'lomo kunnen we concluderen, dat Yarov'am klaarblijkelijk geprobeerd heeft, nog tijdens het leven van Sh'lomo de beloofde troon te bestijgen, hetgeen hem dus niet is gelukt. De opstand werd vermoedelijk neergeslagen en Sh'lomo trachtte zijn gevaarlijke tegenstander in handen te krijgen om hem te doden. Wat kunnen wij hieruit leren? Dat beiden hierbij behoorlijk fout zaten! Enerzijds was het gedrag van Yarov'am totaal verkeerd, want als hij goed naar de profeet geluisterd had, dan had hij moeten

weten dat hij het koningschap na de dood van Sh'lomo niet hoefde op te eisen, maar dat het hem geschonken zou worden. Anderzijds had Sh'lomo, als hij goed naar de aankondiging van de straf door de Eeuwige had geluisterd, moeten weten, dat hij niet hoefde te vrezen dat aan hem tijdens zijn leven het koningschap zou worden ontnomen. Daarom lukte het hem niet, zijn door de Eeuwige aangewezen opvolger te doden, evenals het ook Sha'ul destijds niet was gelukt om David uit de weg te ruimen. Yarov'am zag na de mislukte opstand kans in allerijl het land te verlaten om aan de toorn van koning Sh'lomo te ontkomen en vluchtte naar Egypte, waar hem tot aan de dood van Sh'lomo asiël verleend werd. Farao Si-Amun, de schoonvader van Sh'lomo, die van 978 tot 959 v.g.t. regeerde, was toen al lang overleden. Ook zijn opvolger, Psusennes II, de laatste farao van de 21^e dynastie, wiens regeringsperiode slechts van korte duur was, namelijk van 959 tot 945 v.g.t., was niet meer in zijn ambt, want in 1 Koningen 11:40 lezen wij, dat Yarov'am zijn toevlucht zocht bij Farao Shishaq [Sisak], de stichter van de 22^e dynastie, die sinds 945 v.g.t. met krachtige hand als koning over heel Egypte heerste. Wie was deze Farao Shishaq eigenlijk? Is het u wel opgevallen dat de naam Shishaq [Sisak] niet echt Egyptisch klinkt? Dat klopt! Zijn officiële Egyptische naam was immers Hedj-cheper-Re, Setepen-Re [helder is de manifestatie van Ra, uitverkorene van Ra], maar bij de historici is hij beter bekend als Sheshonq I, toch ook deze naam is niet echt Egyptisch. Farao Shishaq was namelijk etnisch gezien helemaal geen Egyptenaar. Hij was een zoon van Berberse immigranten die uit Libië afkomstig waren en zich in Herakleopolis Magna gevestigd hadden. Zijn vader was Nimlot, de hoofdman van de Ma ofwel Meshwesh en zijn moeder was Tentshepeh. Sheshonq I, die ook bekend is onder de Griekse naam Sesonchis, was de stichter van de 22^e Egyptische dynastie, die door Egyptologen als de 'Libische' of 'Bubastidische dynastie' wordt aangeduid, en kwam als leider van de Libische huursoldaten door het uitsterven van de 21^e dynastie van Tanis op de troon. Hij was na zijn oom Osochor de tweede Libische heerser op de troon van de Farao's en regeerde van 945 tot 924 voor de gewone jaartelling. Voordat hij de troon besteeg was hij zowel de opperste bevelhebber van het Egyptische leger alsook de schoonzoon en persoonlijke adviseur van zijn voorganger, Psusennes II. Nadat hij van zijn schoonvader de scepter had overgenomen, herenigde Sheshonq I het versplinterde Egyptische koninkrijk opnieuw, dat in die tijd verdeeld was in de centra Thebe en Tanis en heen en weer geschud was door machtsstrijd. Sheshonq I, evenzo wijs als doelstrevend, bedreef een slimme politiek: het invloedrijke en voor de Farao zeer gevaarlijke ambt van hogepriester van Thebe bond hij aan zijn heerschappij, doordat hij het aan zijn tweede zoon lupet toevertrouwde. Nadat Yarov'am vele jaren in Egypte in ballingschap had geleefd, was hij goede maatjes geworden met Farao Sheshonq I, die al geruime tijd het plan had, een meer actieve politiek ten opzichte van het gebied ten noorden van het Sinai-schiereiland te gaan voeren, dat immers in zijn ogen tot het machtsgebied van Egypte behoorde. Daarover straks meer.

De dood van Sh'lomo en de scheuring van het koninkrijk

“Het overige van de geschiedenis van Sh'lomo [Salomo] en alles wat hij gedaan heeft, ook zijn wijsheid, zijn die niet beschreven in het boek der geschiedenis van Sh'lomo? De tijd nu, die Sh'lomo te Jeruzalem over geheel Israël geregeerd heeft, was veertig jaar. En Sh'lomo ging bij zijn vaderen te ruste en werd begraven in de stad van zijn vader David; zijn zoon Rechav'am [Rehabeam] werd koning in zijn plaats.” **Surinaams:** *“En den tra tori fu Sh'lomo, nanga alasani disi a ben du, nanga en koni, den no ben skrifi den na ini a buku fu a tori fu Sh'lomo? En Sh'lomo ben de a kownu abra heri Israël na ini Yerusalem fu tenti yari langa. En Sh'lomo ben go sribi nanga en afo, èn den ben beri en na ini a foto fu David en tata, èn en manpikin Rechav'am [Rehabeam] ben tron kownu na en presi.”* (א מלכים Melachim alef [1 Koningen] 11:41-43). *“Het overige van de geschiedenis van Sh'lomo, uit vroeger en later tijd, is dat niet beschreven in de geschiedenis van de profeet Natan, in de profetie van de Shiloniet Achia en in de gezichten van de ziener Yedo over Yarov'am [Jerobeam], de zoon van N'vat [Nebat]? Veertig jaar regeerde Sh'lomo te Jeruzalem over geheel Israël. Daarna ging Sh'lomo bij zijn vaderen te ruste en men begroef hem in de stad van zijn vader David; zijn zoon Rechav'am werd koning in zijn plaats.”* **Surinaams:** *“Now den tra sani disi Sh'lomo ben du, den fosi sani nanga den laste sani, den no skrifi den na ini a buku fu Natan a profeti, nanga a profeti-buku fu a Shilo suma Achia, nanga den fisyun fu a lukuman Yedo agensi Yarov'am [Yerobeam], a manpikin fu N'vat [Nebat]? En Sh'lomo ben de kownu na ini Yerusalem abra heri Israël fu tenti*

yari langa. En Sh'lomo ben sribi nanga en afo, èn den ben beri en na ini a foto fu en tata David, èn Rechav'am [Rehabeam], en manpikin, ben tron kownu na en presi." (Div'rei haYamim bet [2 Kronieken] 9:29-31). "Rechav'am ging naar Sh'chem [Sichem], want naar Sh'chem was geheel Israël gekomen om hem koning te maken. Zodra Yarov'am, de zoon van N'vat, het hoorde (hij was nog in Egypte, waarheen hij voor koning Sh'lomo gevlucht was) keerde hij uit Egypte terug." **Surinaams:** "En Rechav'am ben go na Sh'chem [Sichem], bikasi heri Israël ben kon na Sh'chem fu meki en tron kownu. En a ben pas aso dati di Yaro'vam, a manpikin fu N'vat, ben yere dati (bikasi a ben lon go kibri fu a fesi fu kownu Sh'lomo, èn Yarov'am ben go libi na ini Egipiti); dan den ben seni kari en kon. En Yarov'am ben kon baka." (Melachim alef [1 Koningen] 12:1-3). "Zodra geheel Israël gehoord had, dat Yarov'am teruggekeerd was, hadden zij hem ontboden naar de volksvergadering en hem koning gemaakt over geheel Israël. Niemand volgde het huis van David dan de stam Juda alleen." **Surinaams:** "En a ben pasa so dati di heri Israël ben yere dati Yarov'am ben kon baka agen, dan den ben seni kari en kon na a komakandra, èn den ben meki en tron kownu abra heri Israël; no wan ben waka baka a oso fu David boiti a famiri fu Yuda wawan." (Melachim alef [1 Koningen] 12:20).

Zowel in 1 Koningen 11:41-43 alsook in 2 Kronieken 9:29-31 wordt het overlijden van Sh'lomo slechts heel summier beschreven, in tegenstelling tot het uitgebreide verslag over het heengaan van zijn vader David. Er wordt slechts melding gemaakt van het feit, dat hij veertig jaar over héél Israël geregeerd had (van ± 970 tot 930 v.g.t.) en voor verdere informatie over het leven van deze wijze koning wordt verwezen naar andere, vrijwel onbekende geschriften. De meeste bijbeluitleggers zijn het erover eens, dat Sh'lomo altijd een heilig leven heeft geleid en zich er pas op zijn oude dag door zijn vrouwen toe liet verleiden, hun afgoden te gaan dienen. Anderen zijn daarentegen van mening, dat hij zich al vanaf zijn huwelijk met de dochter van de Farao met afgoderij bezig hield omdat haar vader immers zelf als god beschouwd werd en zij op deze wijze is opgevoed. Persoonlijk denk ik daar wat genuanceerder over, want daar wordt in de Bijbel nergens iets over gezegd. Yosef was immers ook met een Egyptische getrouwd, en nog wel met de dochter van een priester van de zonnegod Ra, maar dat had geen enkele invloed op het geloofsleven van Yosef en de beide zonen die zij hem baarde, zijn zelfs de stamvaders van de stammen Efrayim en M'nashe geworden en met deze beide namen worden tot op heden alle Joodse jongetjes gezegend op Erev Shabat. Misschien heeft de dochter van Farao Si-Amun door het huwelijk met Sh'lomo de Egyptische afgoden de rug toegekeerd? Wie zal het zeggen? Het is in elk geval wel een feit, dat de goden van Egypte in hoofdstuk 11:5-7 niet genoemd worden onder de vreemde goden, die Sh'lomo door toedoen van zijn buitenlandse vrouwen diende. Hoe dan ook, aan zijn leven kwam op zekere dag een einde en hij liet al zijn rijkdom na aan een dwaze zoon. Sh'lomo had weliswaar duizend vrouwen en bijvrouwen, maar hoeveel kinderen hij had is niet bekend. Slechts één enkele zoon wordt in de Bijbel genoemd, en juist die éne zoon was een dwaas! Rechav'am mag dan wel de zoon van de wijste man op aarde geweest zijn, maar van de wijsheid van zijn vader heeft hij helaas niets geërfd. Zijn allereerste beslissing als troonsopvolger bleek al een domme beslissing geweest te zijn! Zijn aanspraak op de troon werd door niemand betwist en na de dood van zijn vader was het niet meer dan vanzelfsprekend dat hij tot koning zou worden uitgeroepen. Hij ging daarom naar Sh'chem [Sichem] voor de plechtige inauguratie en dat had hij dus beter niet moeten doen, want de Eeuwige wilde, dat dit in Jeruzalem zou gebeuren. Het volk, dat onderling toch al sterk verdeeld was, wilde hem daarentegen liever ergens anders dan in de stad David's openlijk inhuldigen, zodat het duidelijk zou zijn, dat hij niet alleen de koning van Juda was. Zij kozen voor Sh'chem, de plaats van de oude volksvergadering (zie יהושע Y'hoshua [Jozua] 24:1), want deze plaats lag tussen de noordelijke en zuidelijke stamgebieden in en vormde daarmee voor alle stammen een aanvaardbaar compromis. Wij kunnen ervan uitgaan, dat Rechav'am waarschijnlijk op de hoogte was van de profetie, dat er tien stammen van zijn koninkrijk afgescheurd zullen worden, en om dit te voorkomen ging hij naar Sh'chem om daar de tien stammen gunstig te stemmen. Dat bleek een domme en fatale beslissing geweest te zijn, die de breuk alleen maar verhaast had. Hij liet zich op dat moment liever leiden door de wil van het volk in plaats van door de wil van de Eeuwige, en dat is de grootste fout die een leider kan maken. De tweede fout die hij maakte was, dat hij wel gehoor gaf aan de wil van het volk om naar Sh'chem te komen, maar

niet aan hun nederig verzoek om het juk dat zijn vader hun had opgelegd, lichter te maken. Zij zonden daarom boden naar Egypte om Yarov'am [Jerobeam] te vragen, hun woordvoerder te zijn. Dat hoefden ze niet eens te doen, want hij was toch al van plan terug te komen zodra hij hoorde dat Sh'lomo overleden was, want hij wist natuurlijk maar al te goed, dat de Eeuwige hem de kroon beloofd had. Hij was dus maar al te graag de woordvoerder van de tien stammen in het geschil met Rechav'am, die zichzelf de poten onder zijn eigen stoel afzaagde door geen gehoor te geven aan het verzoek van het volk en hen het hardvochtige antwoord gaf, dat hij hun juk nog zal verzwaren en hen zal tuchtigen met gesels. Dit had tot gevolg, dat de tien stammen zich afsplitsten en Yarov'am tot koning kozen. De scheuring van het rijk, die door de Eeuwige al was aangekondigd, was dus niet alleen maar het gevolg van de afgoderij van Sh'lomo, 'maar ook van de dwaze, ondoordachte en ontactische beslissing van zijn zoon Rechav'am! Het grote machtige koninkrijk Israël, dat door David en Sh'lomo in vele jaren moeizaam opgebouwd werd, was dus binnen één dag uiteengevallen. Yarov'am was nu de koning over heel Israël, dat ook na de deling van het rijk nog dezelfde naam behield, met uitzondering van het kleine zuidelijke deel, dat de stammen Juda en Benjamin toebehoorde, waarover Rechav'am als koning mocht blijven regeren. Terwijl de koningen van Juda uit het geslacht van David met vallen en opstaan de Eeuwige doorgaans trouw bleven en uiteindelijk zelfs de Mashiach uit hen is voortgekomen, vielen de koningen van het noordelijke tienstammenrijk steeds verder van G'd af met het gevolg dat de tien stammen uiteindelijk verdwenen en tot op heden op enkele gissingen na nooit echt teruggevonden zijn. Yarov'am trok zich niets aan van de ernstige waarschuwing die de Eeuwige hem gaf. Hij stelde een nieuwe eredienst in, maakte twee gouden kalveren naar het voorbeeld van het gouden kalf dat Aharon bij de berg Sinai maakte en liet verkondigen, dat dit de goden zijn, die de Israëlieten uit Egypte hebben bevrijd. Ook liet hij afgodentempels bouwen op de bergen. Hij sleurde zijn volk mee in deze afgoderij en al zijn nakomelingen volgden hem hierin. Rechav'am, de zoon van Sh'lomo, was wat dat betreft een aantal jaren lang geen haar beter:

“Rechav'am nu, de zoon van Sh'lomo, was koning in Juda. Eenenvertig jaar was Rechav'am oud, toen hij koning werd, en zeventien jaar regeerde hij te Jeruzalem, de stad die de Eeuwige uit alle stammen Israëls verkoren had om Zijn naam aldaar te vestigen. Zijn moeder heette Na'ama; zij was een Ammonitische. En Juda deed wat kwaad is in de ogen van de Eeuwige, en zij prikkelden Hem tot naijver, meer dan hun vaderen ooit gedaan hadden, door de zonden die zij bedreven. Ook zij bouwden zich hoogten en gewijde stenen en gewijde palen op elke hoge heuvel en onder elke groene boom. Zelfs waren er aan ontucht gewijden in het land. Zij deden naar al de gruwelen der volken, die de Eeuwige voor het aangezicht der Israëlieten verdreven had.” **Surinaams:** *“En Rechav'am, a manpikin fu Sh'lomo, ben de kownu na ini Yuda. A ben de fo tenti na wan yari owru di a ben tron kownu, èn a ben de kownu tin-na-seibi yari langa na ini Yerusalem, a foto di Masra ben ferkisi na mindri fu ala den famiri fu Israël, fu poti En nen drape. En en mama nen ben de Na'ama; a ben de wan Amonit uma. En Yuda ben du ogri na ini a ai fu Masra, èn den ben meki En kon dyarusu nanga den sondu disi den ben du; den ben du moro furu leki den tata fu den ben du. Bikasi den ben bow den hei presi, nanga den popki nanga den fraga-tiki na tapu ibri hei bergi, èn na ondro ibri grun bon. En den ben abi den Sodom-suma na ini a kondre tu; èn den ben du ala den takrudu fu den folku disi Masra ben yagi puru na fesi fu den Israël-suma.”* (מלכים א' [1 Koningen] 14:21-24). *“Toen Rechav'am zijn koninklijke macht stevig gevestigd had en sterk geworden was, verliet hij de wet van de Eeuwige, en geheel Israël met hem.”* **Surinaams:** *“En a ben pasa so dati di Rechav'am ben seti a kownukondre faste, èn a ben meki ensrefi kon tranga, dan a ben trowe a wèt fu Masra, èn heri Israël nanga en.”* (דברי הימים ב' [2 Kronieken] 12:1).

De door de Eeuwige aangekondigde straf voor de afgoderij van Sh'lomo werd meteen na diens dood voltrokken: zijn koninkrijk werd verdeeld en het veruit grootste gedeelte, dat tien stammen omvatte en de naam Israël behield, zou Sh'lomo zelfs nog overtreffen in de afgodendienst en in alles wat slecht is in G'ds ogen. Het kleine gedeelte, dat voor het huis David's overbleef en slechts de stammen Juda en Benjamin omvatte en in bezit bleef van de heilige stad en van de tempel, had echter de oude roem en luister behouden kunnen hebben en verzekerd kunnen zijn van G'ds zegen en bescherming, als het Zijn wegen bleef bewandelen en Zijn geboden en inzettingen in acht had genomen. Helaas heeft Rechav'am blijkbaar niets geleerd uit de fouten

van zijn vader en ging na een aanvankelijk goede periode van drie jaar jammer genoeg op dezelfde voet door. De eerste drie jaar van zijn regeringsperiode deed hij wel wat recht is in de ogen van haShem en wandelde in de weg van zijn grootvader David. Daarom had hij drie jaren van voorspoed en zegen, want de priesters en Levieten uit heel Israël kwamen naar Jeruzalem om de Eeuwige, de G'd van hun vaders, te dienen en versterkten daarmee het koninkrijk Juda. Helaas kwam daar al na drie jaren een einde aan, want Rechav'am draaide G'ds wet de rug toe en met hem zijn hele volk. Juda deed wat kwaad is in G'ds ogen en was dus geen haar beter dan het tienstammenrijk. Het wandelde met Rechav'am op dezelfde verkeerde weg, waarop al Yerov'am het noordelijke rijk Israël had gevoerd. Het zou best nog wel eens kunnen dat de heidense moeder van Rechav'am daarbij een invloedrijke rol had gespeeld, want niet voor niets wordt er twee keer (vers 21 en 31) nadrukkelijk vermeld, dat zij een Ammonitische was. Als Rechav'am de wijsheid van zijn vader had geërfd en beseft had dat de splitsing van zijn koninkrijk het gevolg was van de slechte wandel van zijn vader, dan zou hij daar lering uit getrokken en het roer omgegooid hebben. Dat deed hij aanvankelijk ook wel, maar helaas was dat slechts van zeer korte duur. Daarna maakte hij dezelfde fout en diende de goden van zijn moeder en van zijn 999 tantes. Natuurlijk kon de Eeuwige dit niet toelaten en bracht hem al spoedig in moeilijkheden, om hem wakker te schudden en tot inkeer te brengen.

“Daarom geschiedde het in het vijfde jaar van koning Rechav'am, dat Shishaq [Sisak], de koning van Egypte, optrok tegen Jeruzalem (want zij waren ontrouw geworden jegens de Eeuwige) met twaalfhonderd wagens en zestigduizend ruiters, terwijl het volk, dat met hem uit Egypte kwam, Libiërs, Sukkieten en Ethiopiërs, niet te tellen was. Hij nam de vestingsteden in, die tot Juda behoorden, en drong door tot Jeruzalem.” **Surinaams:** *“En a ben pasa so dati na di fu feifi yari fu kownu Rechav'am, dan Shishaq [Sisak], a kownu fu Egipti ben kon agensi Yerusalem, bikasi den ben du sondu agensi Masra. A ben kon nanga wan dusun nanga tu hondro asiwagi nanga siksi tenti dusun asiman, èn yu no ben man teri den fetiman disi ben kon nanga en komopo fu Egipti: den Libia-suma, den Sukim-suma nanga den Etiopia-suma. En a ben teki den foto di ben abi skotu disi ben de fu Yuda, èn a ben kon na Yerusalem.”* (בְּרֵי הַיָּמִים ב) Div'rei haYamim bet [2 Kronieken] 12:2-4).

Het was dus in het vierde regeringsjaar van Rechav'am, dat hij en zijn volk begonnen zich met de afgoderij bezig te houden, omstreeks 924 v.g.t., maar G'd heeft dit een jaar lang aangezien. Daarna greep Hij in op een rigoureuze wijze: in het vijfde jaar viel de koning van Egypte het land binnen met een sterke krijgsmacht van wagens en ruiters en bracht hem in benauwdheid. Deze massale invasie, die de Eeuwige zelf gestuurd heeft omdat zij Hem hadden verlaten, kwam voor Juda en Israël volstrekt onverwacht, want sinds het huwelijk van Sh'lomo met de dochter van Farao Si-Amun waren er immers zeer vriendschappelijke betrekkingen met Egypte onderhouden. Zomaar, uit het niets, zonder een waarschuwing vooraf en blijkbaar zonder enige aanleiding, trok Farao Sheshonq I, die in de Hebreeuwse geschriften Shishaq [Sisak] genoemd wordt, omstreeks het jaar 925 v.g.t. ten strijde tegen koning Rechav'am [Rechabeam], veroverde de versterkte steden in Juda en trok vervolgens op naar Jeruzalem. Er bestaat archeologisch bewijsmateriaal voor deze veldtocht: het gigantische reliëf op de zuidelijke muur van de tweede pyloon van Karnak (het noordelijke deel van de oude Egyptische stad Thebe), waarop Farao Sheshonq I een topografische lijst van alle door hem overwonnen Judeese en Israëlische steden liet aanbrengen, toont 156 aan de handen gebode gevangenen, die elk een cartouche dragen, waarop de naam van een onderworpen stad in hiërogliefen staat. Elke gevangene vertegenwoordigt dus één van de steden, die tijdens deze veldtocht door Sheshonq I werden ingenomen, zoals o.a. Ayalon (Joz. 21:24), Arad (Joz 12:14), Giv'on (Joz 18:25) en Socho (Joz 15:35). Ook het Israëlische stadje Tel Rechov, dat in de loop der geschiedenis herhaaldelijk werd verwoest en herbouwd, wordt op de tempelmuur genoemd, waarop deze Farao zijn veroveringen liet vastleggen. Dit kon ter plekke door opgraving van verschillende bodemlagen worden bevestigd. De Nederlandse archeoloog Hendrik Bruins, die daar in opdracht van de Israëlische Ben-Gurion universiteit enkele lagen op hun ouderdom onderzocht, dateerde één bodemlaag van Tel Rechov aan de hand van graankorrels, olijvenpitten en zaden, die daarin gevonden werden en de zogenaamde koolstofdateringsmethode gaf aan dat de laag uit de periode tussen 940 en 900 v.g.t. dateert. Het jaar waarin Tel Rechov door Sheshonq I werd verwoest, 925 v.g.t., valt dus binnen dit tijdvak. Enkele aardewerkvondsten in Tel Rechov lijken

in cultureel opzicht eveneens uit deze tijd te stammen. Toch niet alleen de hiërogliefen op het reliëf in Karnak bevestigt de bijbelse beschrijving van de Egyptische invasie in Juda en Israël. Ook op een fragment van een stèle, die door archeologen gevonden is in de ruïnes van Megido, wordt Sheshonq I genoemd, wat erop zou kunnen duiden dat de stèle daar ter herinnering aan zijn overwinning werd opgericht. Na de verovering van Juda trokken de Egyptische troepen namelijk verder naar het tienstammenrijk, waar in Megido volgens de Egyptische gewoonte een overwinningsstèle werd opgericht. Ook door andere historische bronnen wordt deze veldtocht bevestigd. Rond het jaar 94 n.g.t. schreef de Joodse geschiedschrijver Josephus Flavius in zijn *Antiquitatum Judaicarum* [Joodse oudheden], boek VIII, hoofdstuk 4: *“G'd, om rechtvaardige straf tegen Rehabeam te oefenen, bediende zich van Sisak, Koning van Egypte. Deze vorst kwam in het vijfde jaar van Rehabeams regering in diens land met een heer van twaalfhonderd wagens, zestigduizend ruiters, en vierhonderdduizend mannen te voet welke grootste gedeelte uit Libiërs en Ethiopiërs bestond; en nadat hij bezettingen in verscheidene plaatsen, die zich aan hem overgaven, gelegd had, belegerde hij Jeruzalem.”* Een deel van de Egyptische strijdkrachten bestond dus uit buitenlandse huurlingen, waaronder zijn eigen Libische troepen, waarvan hij de leider was voordat hij de troon besteeg. Het Egyptische leger was onderverdeeld in een soort van divisies, die de namen van goden droegen, zoals Amon, Ptah en Ra, en was samengesteld uit infanterie, gewapend met speren en zwaarden, boogschutters, cavalerie en snelle strijdwagenafdelingen. De strijders droegen op de lendendoek een stuk leer dat de buik moest beschermen, en sommigen hadden flexibele lederen hamassen, die bedekt waren met bronzen schubben. Vooraan marcheerden altijd de verkenners, daarachter de voorhoede met de koninklijke garde en dan pas het hoofdleger. Tegen deze sterke legermacht was Rechav'am niet opgewassen en hij riep zijn legeroversten bij elkaar voor het houden van een krijgsraad.

“Toen kwam de profeet Sh'maya [Semaja] tot Rechav'am en de oversten van Juda, die wegens de komst van Shishaq [Sisak] te Jeruzalem bijeen waren, en zeide tot hen: Zo zegt de Eeuwige: gij hebt Mij verlaten, nu heb Ik ook u verlaten en gegeven in de macht van Shishaq. Hierop verootmoedigden zich de oversten van Israël en de koning, en zij zeiden: De Eeuwige is rechtvaardig! Toen de Eeuwige zag, dat zij zich verootmoedigd hadden, kwam het woord van de Eeuwige tot Sh'maya: Zij hebben zich verootmoedigd, Ik zal hen niet verdelgen, maar hun spoedig uitredding geven, zodat Mijn toorn zich niet over Jeruzalem zal uitstorten door de hand van Shishaq. Zij zullen hem echter tot knechten zijn, zodat zij Mijn dienst en de dienst van de koninkrijken der landen leren kennen.” **Surinaams:** *“Dan a profeiti Sh'maya [Semaya] ben kon na Rechav'am nanga den fesiman fu Yuda di ben kon makandra na Yerusalem bikasi fu Shishaq [Sisak], èn a ben taki gi den taki: So Masra de taki: Un ben trowe Mi, èn fu dat'ede, so srefi Mi ben gi un abra na ini a anu fu Shishaq. Dan den fesiman fu Israël nanga a kownu ben saka densrefi, èn den ben taki: Masra de oprekti! En di Masra ben si dati den ben saka densrefi, a wortu fu Masra ben kon na Sh'maya taki: Den ben saka densrefi; fu dat'ede Mi no sa figi den puru, ma Mi sa gi den pikinso ferlusu; èn Mi no sa kanti Mi hatibron trowe na tapu Yerusalem doru anu fu Shishaq. Toku den sa de en dinari, so dati den sa sabi fa a de fu de Mi dinari efu a dinari fu den kownukondre na den lontu.”* (ב) *Div'rei haYamim bet [2 Kronieken] 12:5-8).*

Toen koning Rechav'am met de oversten van Juda te Jeruzalem bijeen waren gekomen, zond de Eeuwige dezelfde profeet naar hun toe, Sh'maya geheten, die hun reeds in hoofdstuk 11 Zijn bevel gebracht had, om niet tegen de tien stammen te strijden. Deze profeet zei onomwonden tegen hen: *“Dit heeft de Eeuwige u te zeggen: U hebt Mij in de steek gelaten, en nu Shishaq u aanvalt, laat Ik u in de steek! Ik wend Mij van jullie af en lever jullie aan Shishaq uit!”* Deze woorden sloegen in als een bom en natuurlijk zijn de koning en de leiders van het volk daar enorm van geschrokken! Zij beseften opeens waar ze al die tijd mee bezig waren en erkenden dat ze hadden gezondigd. Zij verootmoedigden zich en zeiden berouwvol, boetvaardig en met lijdzaamheid de straf ervoor aanvaardende: *“De Eeuwige is rechtvaardig!”* Dat mag voor ons allen een wijze les zijn, die wij hieruit mogen leren, dat dit de juiste houding is die ook wij behoren aan te nemen, als wij onder de tuchtigingen van de Eeuwige zijn, als wij gezondigd hebben. Hem om vergeving vragen voor onze zonden onder het beroep op het offer van Yeshua alleen is niet voldoende. Wij moeten naar Hem toe onze fouten toegeven en Zijn

rechtvaardigheid erkennen! Wij moeten op dat moment radicaal het roer omgooien, ervoor zorgen dat wij niet weer de fout ingaan en ons leven opnieuw geheel aan Hem toewijden! In Zijn barmhartigheid heeft de Eeuwige de verpletterende vernietiging van het Judeese leger en de totale verwoesting van Jeruzalem afgewend, waartoe de machtige Farao met zijn zegevierend leger makkelijk in staat was geweest en zeer zeker ook gedaan had als de Eeuwige hem niet had tegengehouden. Maar toen Hij zag, dat Rechav'am en de oversten van het volk oprecht berouw toonden, richtte haShem Zich tot Sh'maya met de woorden: *“Omdat ze zich hebben verootmoedigd, zal ik hen niet vernietigen. Ik zal ervoor zorgen dat ze ongedeerd blijven, en niet, door toedoen van Shishaq, Mijn toorn over Yerushalayim [Jeruzalem] uitstorten! Maar ze zullen zich wel aan hem moeten onderwerpen en ervaren dat het een groot verschil is of ze Mij dienen of een aardse koning!”* De houding van koning Rechav'am en de oversten van het volk alsook G'ds reactie hierop is vergelijkbaar met de berouwvolle en boetvaardige houding van de koning en de inwoners van Nineve, nadat de profeet Yona hun de straf van de Eeuwige had aangekondigd: *“En de mannen van Nineve geloofden G'd en riepen een vasten uit en bekleedden zich, van groot tot klein, met rouwgewaden. Toen het woord de koning van Nineve bereikte, stond hij op van zijn troon, legde zijn opperkleed af, trok een rouwgewaad aan en zette zich neder in de as. En men riep uit en zeide in Nineve op bevel van de koning en van zijn groten: Mens en dier, runderen en schapen mogen niets nuttigen, niet grazen en geen water drinken. Zij moeten gehuld zijn in rouwgewaden, mens en dier, en met kracht tot G'd roepen en zich bekeren, een ieder van zijn boze weg, en van het onrecht dat aan hun handen kleeft. Wie weet, G'd mocht Zich omkeren en berouw krijgen en Zijn brandende toorn laten varen, zodat wij niet te gronde gaan. Toen G'd zag wat zij deden, hoe zij zich bekeerden van hun boze weg, berouwde het G'd over het kwaad dat Hij bedreigd had hun te zullen aandoen, en Hij deed het niet.”* **Surinaams:** *“So a pipel fu Nineve ben bribi Gado, èn den ben meki wan faste, èn den ben weri low-krosi, a moro bigiwan te leki a moro pikinwan fu de. Bikasi a boskopu ben doro na a kownu fu Nineve, èn a ben opo fu en kownu-sturu, èn a ben puru en moi kownu-krosi, èn a ben weri low-krosi èn a ben sidon na tapu wan hipi asisi. En a ben meki den bari èn skri fi disi leki wan boskopu fu a kownu nanga den fesiman na ini Nineve taki: No wan libisuma efu meti, den kaw nanga skapu, abi pasi fu tesi iniwan sani; den no sa nyan efu dringi watra; ma meki libisuma nanga meti weri low-krosi, èn bari tranga na Gado; iya, meki den drai ibriwan, èn komopo fu en takru pasi, èn fu a ogridu disi de na ini den anu. Suma kan sabi efu Gado sa drai, èn sori sari-hati, èn libi En faya hatibron, fu A no figi wi puru. En Gado ben si den wroko, dati den ben drai komopo fu den takru pasi; èn Gado ben sori sari-hati fu a ogri disi A ben taki dati A ben sa du nanga den, èn A no ben du dati.”* (Yona [Jona] 3:5-10). Het herinnert ons ook aan G'ds belofte in דברים D'varim [Deuteronomium] 30:1-3, indien het volk tot inkeer komt en berouw toont: *“Wanneer dan al deze dingen over u komen, de zegen en de vloek, die ik u voorgehouden heb, en gij dit ter harte neemt te midden van al de volken, naar wier gebied de Eeuwige, uw G'd, u verdreven heeft, en wanneer gij u dan tot de Eeuwige, uw G'd, bekeert en naar Zijn stem luistert overeenkomstig alles wat ik u heden gebied, gij en uw kinderen, met geheel uw hart en met geheel uw ziel, dan zal de Eeuwige, uw G'd, in uw lot een keer brengen en Zich over u erbarmen!”* **Surinaams:** *“En a sa pasa so dati te ala den sani disi ben kon na yu tapu, a blesi nanga a fluku disi mi ben seti na yu fesi, dan yu sa prakseri den na mindri fu ala den folku pe Masra yu Gado ben yagi yu go. En yu sa kon baka na Masra yu Gado, èn yu sa gi yesi na En sten na alasani disi mi komanderi yu tide, yu nanga yu pikin, nanga yu heri hati, èn nanga yu heri sili; dan Masra Yu Gado sa kenki yu katibo fasi, èn A sa abi sari-hati gi yu!”* Matthew Henry schreef in zijn commentaar o.a. het volgende hierover: “Deze verzen kunnen op tweeërlei wijze beschouwd worden: als een voorwaardelijke belofte, of als een volstreckte en bepaalde voorzegging. Zij moeten voornamelijk beschouwd worden als een voorwaardelijke belofte, en als zodanig behoren zij dan aan alle personen en aan alle volken, en niet alleen aan Israël. En de bedoeling ervan is: ons te verzekeren dat de grootste zondaars, als zij berouw hebben en zich bekeren, vergeving van hun zonden zullen ontvangen en in G'ds gunst zullen worden hersteld. Dit is de strekking van het verbond van de genade, het laat plaats voor berouw in geval van wangedrag, en belooft vergeving na betoond berouw, hetgeen het verbond in de staat van de onschuld niet gedaan heeft. Merk hier nu op, hoe het berouw beschreven wordt, dat de voorwaarde is van deze beloften. Het begint in ernstig nadenken, in ter harte nemen. Nadenken is de eerste stap tot bekering. De verloren zoon kwam eerst tot zichzelf, en toen tot

zijn vader. Het bestaat in een oprechte bekering. Dit nadenken, dit ter harte nemen, kan niet anders dan droefheid naar G'd teweegbrengen en schaamte. Wij moeten wederkeren tot onze trouw en gehoorzaamheid aan G'd als onze Heer en Heerser, tot onze afhankelijkheid van Hem als onze Vader en Weldoener, onze toewijding aan Hem als ons hoogste doel, en onze gemeenschap met Hem als onze G'd in het verbond. In dit wederkeren tot G'd moeten wij oprecht zijn met hart en ziel, en geheel en al met geheel het hart en geheel de ziel. Hoewel zij (de Israëlieten) door hun benauwdheid en hun ongeluk onder de volken waarheen zij gedreven waren, tot G'd zijn gekomen zal G'd hen desalniettemin aannemen, want beproeving en benauwdheid worden ons gezonden om ons tot berouw en bekering te brengen. Tegen zondaren, die volharden in hun zonde, heeft G'd toorn, maar met hen, die berouw hebben en zich beklagen, heeft Hij medelijden. Ware boetvaardigen kunnen grotelijks bemoedigd zijn door de ontferming en de barmhartigheid van onze G'd, die nooit uitgeput zijn maar altijd overvloeien, want er is blijdschap in de hemel wegens de bekering van zondaren! De vader van de verloren zoon verblijdde zich over hem ten goede." Tot zover het citaat. Zo heeft de Eeuwige ook koning Rechav'am en zijn volk van de ondergang gered wegens hun berouw en verootmoediging, maar Hij liet hen toch nog onder enige vrees voor het oordeel, om te voorkomen dat zij opnieuw zouden afvallen. Daarom plaatste Hij Rechav'am als vazal onder het gezag van de Farao:

"Het geschiedde echter in het vijfde jaar van koning Rechav'am, dat Shishaq, de koning van Egypte, optrok tegen Jeruzalem. Hij nam de schatten van het huis van de Eeuwige en van het huis des konings, ja alles nam hij. Ook nam hij al de gouden schilden die Sh'lomo gemaakt had." **Surinaams:** *"En a ben pasa so dati na di fu feifi yari fu kownu Rechav'am, dan Shishaq, a kownu fu Egipti ben kon agensi Yerusalem. En a ben teki den gudu fu a oso fu Masra tyari gowe, nanga den gudu fu a kownu-oso; a ben teki den alamala tyari gowe; èn a ben teki ala den gowtu skild disi Sh'lomo ben meki tyari gowe."* (מלכים א' [1 Koningen] 14:25-26). *"Shishaq dan, de koning van Egypte, trok op tegen Jeruzalem en nam de schatten van het huis van de Eeuwige en van het huis des konings, alles nam hij. Ook nam hij de gouden schilden die Sh'lomo gemaakt had."* **Surinaams:** *"So Shishaq, a kownu fu Egipti, ben kon agensi Yerusalem, èn a ben teki den gudu fu a oso fu Masra tyari gowe, nanga den gudu fu a kownu-oso; a ben teki den alamala, èn a ben teki den gowtu skild di Sh'lomo ben meki tyari gowe tu."* (דברי הימים ב' [2 Kronieken] 12:9).

De Farao stond voor de poorten van Jeruzalem en het zou hem geen enkele moeite gekost hebben om deze in te nemen en alle inwoners te doden, maar de Eeuwige stond hem niet toe de heilige stad te verwoesten, omdat koning Rechav'am en de oversten van Juda zich hadden verootmoedigd nadat zij de boodschap van de profeet Sh'maya hadden ontvangen. Toch liet Hij hen echter niet helemaal vrijuit gaan en liet hen de hand van Shishaq pijnlijk voelen. Hij liet hen weliswaar in leven en liet ook de stad en de tempel overeind staan, maar hij pakte hen wel hun vrijheid en hun rijkdom af, want hij legde hun een zware schatting op en maakte hun koning tot een vazal, die aan hem onderworpen was. In de beide passages waarin beknopt beschreven wordt dat de Farao Jeruzalem had ingenomen, lijkt op het eerste gezicht te worden gesteld dat de koning van Egypte meteen overgaat tot een grootscheepse roof. Daarom lezen wij in de commentaren van sommige bijbelgeleerden, dat de Farao de stad plunderde en ook de tempel en de schatkist leegroofde. Van plunderen en leegroven kan er volgens mij echter geen sprake zijn. Ik begrijp uiteraard, dat men tot deze conclusie komt vanwege de in deze teksten gebruikte zinsneden *"alles nam hij"* (הכל לקח hakol laqach), *"ja, alles nam hij"* (ואת־הכל לקח v'et-hakol laqach), maar ik wil er wel op wijzen, dat het in dit verband gebruikte Hebreeuwse werkwoord לקח laqach [nemen] niet alleen 'wegnemen' maar ook 'in ontvangst nemen' kan betekenen. Als dat laatste hierbij het geval is, dan heeft de Farao helemaal niets geroofd, maar slechts meegenomen wat hem werd aangereikt. Gezien het feit dat Sheshonq, die hier Shishaq genoemd wordt, de stad en de Tempel zelf onaangetast liet en ook de inwoners niet uitroeide, lijkt het mij, in overeenstemming met de woorden van de Eeuwige bij monde van de profeet, niet aannemelijk, dat hij de Tempel en de paleizen zou hebben leeggeplunderd, maar eerder dat Rechav'am met deze schatten een soort tribuut heeft betaald. Om de verwoesting van de heilige stad te voorkomen, heeft de Koning van Juda de paleis- en tempelschatten aan de Farao gegeven. Dat moet wel een aanzienlijk fortuin geweest zijn, en voor Shishaq dus zeer

zeker de moeite waard als we bedenken dat Sh'lomo alom bekend stond om zijn onmetelijke rijkdom aan goud en zilver. Al deze schatten had zijn zoon Rechav'am geërfd en gaf ze nu weg als losprijis. Zo kreeg de Farao de gehele schatkamer van Sh'lomo en bijna alle tempelschatten in handen. Bijna! Hoezo bijna? Er staat toch duidelijk "alles nam hij" (הכל לקח) (*hakol laqach*)? Ja, dat staat er inderdaad, maar het Hebreeuwse woord כל *kol* [alles] hoeft niet altijd in de letterlijke zin te worden opgevat, want als we 2 Koningen 24:13 lezen, dan wordt het wel duidelijk dat de Farao echt niet alles meegenomen kán hebben. Daar staat in verband met de latere verovering van Jeruzalem door Nebudkanessar namelijk: "Hij voerde vandaar weg al de schatten van het huis van de Eeuwige en die van het koninklijk paleis en van alles wat Sh'lomo, de koning van Israël, gemaakt had in de tempel van de Eeuwige, haalde hij het goud af, zoals de Eeuwige gesproken had." **Surinaams:** "En a ben tyari ala den gudu fu a oso fu Masra gowe, nanga ala den gudu fu a kownu-oso èn a ben koti ala den gowtu wrokosani na pisi disi Sh'lomo, a kownu fu Israël ben meki na ini a tempel fu Masra, so leki Masra ben taki." Hoe zou Nebudkanessar dit gedaan kunnen hebben als Shishaq alles al meegenomen had? Dit bewijst dus, dat de Farao echt niet alle, maar slechts een deel van de tempelschatten van Rechav'am had gekregen. Verder ben ik ervan overtuigd, dat ook de Ark des Verbonds niet aanwezig was bij de buit. Steven Spielberg denkt van wel, en heeft dit ook verwerkt in zijn bekende film "Raiders of the lost Ark", maar zowel het bijbelse verslag over de inname van Jeruzalem alsook de afbeeldingen op het overwinningsreliëf in Karnak leveren geen enkel bewijs, dat ook de gouden verbondskist samen met de overige tempelschatten tot de buit van deze Farao behoord zou hebben. Daarom denk ik dat dit script niet kan kloppen. Ten eerste zou de Ark toch zeer zeker in de Bijbel vermeld zijn bij de opsomming van de schatten die Sheshonq I naar Egypte meevoerde, zoals met de gouden schilden van Sh'lomo wel gedaan is en ten tweede zou men zich moeten afvragen hoe de Ark, als hij echt naar Egypte was weggevoerd, dan ten tijde van Yoshiyahu [Josia] weer in Jeruzalem aanwezig kon zijn. Oké, er staat weliswaar dat Yoshiyahu [Josia] de Ark weer netjes terug liet zetten in de tempel waaruit we kunnen concluderen dat zij inderdaad een tijdlang weggeweest moet zijn. Maar Egypte? Ik kan mij niet voorstellen dat een Judeese koning het aangedurfd zou hebben om de Ark uit Egypte terug te halen. Daar staat ook nergens iets over vermeld. Nee, ik denk dat de Ark zich op het tijdstip waarop Shishaq Jeruzalem had ingenomen, al niet meer in het heiligste der heiligen bevond, maar van tevoren in veiligheid was gebracht. Waar naartoe? Er bestaat hierover de interessante theorie, dat de Ark via een soort lift naar een geheime kamer onder het heiligdom gebracht zou zijn, waarbij de beide van binnen holle, maar met zand gevulde tempelzuilen Boaz en Yachin als hydraulisch hefsysteem gefungeerd zouden hebben. Of dat inderdaad het geval was is tot nu toe nog niet bewezen, maar op zich zou dat best wel tot de mogelijkheden behoren. Dergelijke op zand gebaseerde hydraulische hefsystemen waren bij de Egyptenaren bekend en het zou mij niets verbazen, dat Sh'lomo hiervan gebruik maakte. Door zijn huwelijk met de dochter van Farao Si-Amun moeten de betrekkingen tussen Sh'lomo en de Egyptenaren zeer omvangrijk en nauw geweest zijn en bleven zeker niet alleen beperkt tot het politieke gebied, maar hielden ook de overdracht van kennis in. Hoe dan ook, behalve de paleis- en tempelschatten of in elk geval een groot deel daarvan kreeg Farao Shishaq dus ook nog tweehonderd grote en driehonderd kleine gouden schilden die Sh'lomo destijds liet maken, als tribuut aangereikt. Met deze kostbare oorlogsbuit kon de Farao zijn bouwwerkzaamheden in de grote tempel van Amon in Karnak in Thebe, het religieuze centrum van het rijk, voortzetten. De dodentempel van Shishaq ofwel Sheshonq I bevond zich echter in Memphis. De stad Tanis in de oostelijke Delta was tijdens de 21^e en 22^e dynastie de politieke hoofdstad van het Egyptische rijk. Farao Sheshonq had in Tanis zijn residentie en werd daar in 924 v.g.t. ook bijgezet. Zijn mummiesarkofagen, die zich nu in het Egyptisch Museum in Cairo bevinden, dragen het hoofd van de mythische Horusvalk en hun verguldsel is vermoedelijk afkomstig uit Jeruzalem. Het overige paleis- en tempelgoud van Rechav'am, alsook de gouden schilden van Sh'lomo, werd waarschijnlijk omgesmolten en tot sieraden verwerkt. Zo leverde de inname van Jeruzalem Shishaq de legendarische rijkdom van Sh'lomo op, maar hij was blijkbaar niet van plan om permanent met zijn leger in Juda te blijven. De Eeuwige gebruikte deze Farao slechts als werktuig om Rechav'am en zijn volk te tuchtigen, zoals Hij door de mond van de profeet Sh'maya voorzegt heeft: "Omdat ze zich verootmoedigd hebben, zal Ik hen niet vernietigen. Ik zal ervoor zorgen dat ze ongedeerd blijven, en niet, door toedoen van Shishaq, Mijn toorn over Yerushalayim

uitstorten. Maar ze zullen zich wel aan hem moeten onderwerpen en ervaren dat het een groot verschil is of ze Mij dienen of een aardse koning.” **Surinaams:** “Den ben saka densrefi; fu dat'ede Mi no sa figi den puru, ma Mi sa gi den pikinso ferlusu; èn Mi no sa kanti Mi hatibron trowe na tapu Yerusalem doro anu fu Shishaq. Toku den sa de en dinari, so dati den sa sabi fa a de fu de Mi dinari efu a dinari fu den kownukondre na den lontu.” Ik denk, dat ze het verschil inderdaad hebben gezien en dat Rechav'am voortaan G'ds weg bewandelde, want hij behield het koningschap. Hij heeft zijn les wel geleerd, en volgens mij hebben wij allen hieruit een wijze les mogen leren, die wij kunnen toepassen in ons eigen leven. Ik wil deze studie daarom afsluiten met de laatste verzen over koning Rechav'am: “Omdat hij zich verootmoedigde, wendde de toorn van de Eeuwige zich van hem af, zodat Hij hem niet geheel en al te gronde richtte. Ook was er in Juda nog wel iets goeds. Koning Rechav'am betoonde zich krachtig te Jeruzalem in zijn regering; eenenveertig jaar was Rechav'am oud, toen hij koning werd, en hij regeerde te Jeruzalem, de stad die de Eeuwige uit al de stammen van Israël verkoren had om Zijn naam daar te vestigen, zeventien jaar.” **Surinaams:** “En di a ben saka ensrefi, a hatibron fu Masra ben drai komopo fu en, fu A no sa figi en puru krinkrin, èn alasani ben waka bun na ini Yuda tu. So kownu Rechav'am ben meki ensrefi kon tranga na ini Yerusalem, èn a ben de kownu, bikasi Rechav'am ben de fo tenti na wan yari owru, di a ben tron kownu, èn a ben de kownu tin-na-seibi yari langa na ini Yerusalem, a foto disi Masra ben ferkisi fu ala den famiri fu Israël, fu poti En nen drape.” (דברי הימים ב) Div'rei haYamim bet [2 Kronieken] 12:12-13a). “Rechav'am ging bij zijn vaders te ruste en werd begraven bij zijn vaders in de stad van David.” **Surinaams:** “En Rechav'am ben go sribi nanga en afo, èn den ben beri en nanga en afo na ini a foto fu David.” (מלכים א) Melachim alef [1 Koningen] 14:31). Laten wij ons derhalve de woorden van Yeshua ter harte nemen: “Zo, zeg Ik u, is er blijdschap bij de engelen van G'd over één zondaar, die zich bekeert! - Mi taki gi un taki: den sa prisiri na fesi fu den engel fu Gado abra wan sondu-suma disi drai en libi! - Aisane Parmeswar ke pari log bhi khusiáli manáiga ekgo pápi khát jaun ápan páp pastáiga! - Ngandela, kaya ngono uga para mulékaté Elohim bakal pada bungah-bungah, nèk ènèng wong dosa siji waé sing ninggal dosané lan nglakoni urip anyar!” (Lucas 15:10). Amen!

Werner Stauder